

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПОДОЛАННЯ АУТОАГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІ

В статті визначено особливостей особистісної диференціації та соціально-психологічних засобів корекції аутоагресивної поведінки молоді. Проведено комплексне вивчення та здійснено систематизацію структурно-функціональних особливостей і провідних детермінант аутоагресивної поведінки молоді в умовах сучасного соціуму. Визначено соціально-психологічну специфіку типологізації проявів аутоагресивної поведінки молоді відповідно до рівня (високого, підвищеного, заниженого, низького) суїцидального ризику і його індикаторів (емоційних, когнітивних, соціальних). Виокремлено критерії оцінки соціально-психологічних особливостей особистісної диференціації та конфігурації змістовних характеристик аутоагресивної поведінки молоді з урахуванням індикаторів суїцидального ризику. Запропоновано й доведено ефективність диференційованої соціально-психологічної програми корекції аутоагресивної поведінки молоді в умовах сучасного соціуму, побудовану на принципах еквівалентності, системності, перспективності, диференційованого прогнозування, динамічності та на засадах екзистенційно-гуманістичного, особистісно-орієнтованого, когнітивно-поведінкового, ресурсного і рефлексивного підходів.

Ключові слова: *молодь, аутоагресивна поведінка, суїцидальний ризик, особистісна диференціація аутоагресивної поведінки, психологічна корекція.*

Постановка проблеми. Соціальні, культурні, політичні, економічні трансформації сучасного соціуму, наслідки екологічних катастроф, військових дій, терористичних актів, міграційні процеси та зміни образу життя обмежують можливості соціальної адаптації осіб різних вікових груп та впливають на стан психічного здоров'я населення, і, у першу чергу, на найбільш незахищену його частину – молодь. За таких умов зростають стани дезадаптації з відчуттям невпевненості, незахищеності, втрати опори і сенсу існування, які виражаються в нервово-психічних й психосоматичних розладах, аутоагресивній поведінці, і її крайній формі – суїциді [1-5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідники тривалий час прагнули концептуалізувати і розробити ефективні стратегії превенції та інтервенції суїциду (А. Адлер, Р. Мей, К. Меннігер, К. Роджерс, Г. Саллівен, В. Франкл, З. Фрейд, К. Хорні, К. Юнг та ін.). При цьому, дослідження аутоагресивної поведінки здебільшого виконані у межах робіт медичного та медико-психологічного профілю. Зокрема, розроблено концепцію суїцидальної поведінки (А. Амбрумова, С. Бородін, Г. Старшенбаум, В. Тихоненко та ін.), що розглядається як наслідок соціально-психологічної дезадаптації особистості

в умовах пережитого нею мікросоціального конфлікту; розкрито психичні стани і загальні характеристики особистості, схильної до аутоагресивної поведінки (Ф. Березін, Н. Гаранян, Л. Герасименко, Р. Ісаков, Г. Пілягіна, О. Погорілко, А. Скрипніков та ін.). Останнім часом дослідники аутоагресії (О. Бондаренко, Я. Гошовський, О. Ляшенко, В. Москалець, О. Сідоров, Р. Федоренко, С. Шамкова, Е. Шнейдман та ін.) вказують на необхідність розробки і втілення ефективних превентивних засобів не лише проявів суїцидальної поведінки, але й суїцидальних тенденцій як активної (внутрішньої) форми аутоагресивної поведінки, що включає як суїцидальні наміри, так й мимовільні вчинки, які безпосередньо передують їх втіленню в життя та призводять до активних дій. Наслідками цього процесу є значні психічні деструкції та втрати у соціальній сфері, адже саме на молодь суспільство покладає важливу роль у своєму поступовому розвитку.

Отже, вивчення проблеми аутоагресивної поведінки молоді є актуальним і вимагає здійснення комплексних превентивних і постситуативних заходів. У межах розробки соціально-психологічних засобів корекції аутоагресивної поведінки молодих осіб конче необхідним вбачається застосування інформативної системи психодіагностичних методів щодо визначення особливостей особистісної диференціації проявів такої поведінки.

Мета статті – розкрити соціально-психологічні технології подолання аутоагресивної поведінки молоді.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. На *першому етапі* емпіричного дослідження було розкрито соціально-психологічну специфіку типологізації проявів аутоагресивної поведінки досліджуваних та проведено диференціацію вибірки відповідно до рівня суїцидального ризику і його індикаторів. З цією метою застосовано: *інтерв'ю на визначення особливостей суїцидонебезпечних станів особистості* (О. Савюк), яке дозволило з'ясувати особливості аутоагресивної поведінки (мета, засіб); рівень суїцидального наміру (ризик); привід суїцидальної спроби (мотив спроби); психологічні характеристики аутоагресивної поведінки; *опитувальник суїцидального ризику* (модифікація Т. Разуваєвої), за допомогою якого отримано додаткову інформацію про рівень суїцидального ризику відповідно до змісту субшкальних діагностичних концептів, які було об'єднано в емоційний (субшкали: демонстративність, афективність), соціальний (субшкали: неспроможність, соціальний песимізм, злам культурних бар'єрів) і когнітивний (субшкали: унікальність, максималізм, тимчасова перспектива) індикатори; *тест фрустраційної толерантності* (С. Розенцвейг, адаптація Н. Тарабриної), задіяний з метою з'ясування типу та спрямованості реакцій досліджуваних у ситуації фрустрації; *методика «Хто Я?»* (М. Кун, Т. Макпартланд, модифікація Т. Румянцевої), яка використана з метою аналізу ідентифікаційних характеристик респондентів щодо власного «Я», показників проблемної ідентичності і ситуативного стану.

Результати дисперсійного аналізу дозволили здійснити розподіл респондентів відповідно до їх приналежності до груп із різним типом проявів аутоагресивної поведінки з урахуванням рівня суїцидального ризику і його індикаторів та визначити суттєві відмінності у виокремлених підгрупах за всіма шкалами, що дозволяє вважати їх належними до різних вибірок.

Встановлено, що групу осіб (14,8%) із суїцидальним типом аутоагресивної поведінки відрізняли як ретельне планування аутоагресивних дій, так і вибір життєво небезпечних засобів їх здійснення на тлі фрустрації життєвих потреб; індикаторами високого рівня суїцидального ризику виступили неспроможність, соціальний песимізм, тимчасова перспектива; виявлена негативна валентна ідентичність з перевагою негативних категорій при описі власної ідентичності та фіксацією на недоліках, проблемах ідентифікації (I група).

Визначено, що досліджуваним (57,0%) з парасуїцидальним типом аутоагресивної поведінки були притаманні імпульсивні аутоагресивні дії та вибір таких способів їх реалізації, які здебільшого не мали безпосередньої загрози для життя; зміщення фрустрованої агресії на себе; бажання негайних змін у ситуації; індикаторами заниженого суїцидального ризику виступали афективність, демонстративність; встановлена завищена валентна ідентичність з відсутністю негативних самоідентифікацій (II група).

З'ясовано, що для 18,8% молодих осіб були притаманні псевдосуїцидальні дії з вираженою демонстрацією аутоагресивних дій та шантажем; вибір способів реалізації, які усвідомлено не мали безпосередньої загрози для життя, низький ступінь суїцидального ризику; прагнення маніпулятивним шляхом змінити актуальну ситуацію (здебільшого на фоні інфантильних психологічних настанов); регресивний механізм реакції на фрустрацію життєвих потреб; індикаторами суїцидального ризику виступали демонстративність, максималізм; виявлена завищена валентна ідентичність з наданням переваги своїм якостям, представленим у найвищому ступені (III група).

Виявлено, що респондентів (9,4%) з асуїцидальним типом аутоагресивних дій відрізняли життєво небезпечні способи їх реалізації з підвищеним ступенем суїцидального ризику; виражене зміщення агресії на себе, пов'язане зі змістом переживань, як правило, внаслідок психотичних розладів; індикаторами суїцидального ризику виступали унікальність, злам культурних бар'єрів, тимчасова перспектива; виявлено нейтральний вид валентної ідентичності (IV група).

На *другому етапі* емпіричного дослідження визначено критерії оцінки соціально-психологічних особливостей особистісної диференціації та конфігурації змістовних характеристик аутоагресивної поведінки досліджуваних виокремлених підгруп. З цією метою застосовано: стандартизований багатофакторний метод дослідження особистості (Л. Собчик); шкала реактивної (ситуативної) та особистісної тривожності (Ч. Спілбергер, адаптація Ю. Ханіна); тест М. Люшера; тест-опитувальник для визначення самоставлення особистості (В. Столін, С. Пантілеев); опитувальники: «Рівень суб'єктивного контролю»

(Дж. Ротгер, адаптація Є. Бажина, К. Голинкіної, О. Еткінда), «Сенсожиттєві орієнтації» (Д. Крамбо, Л. Махолик, адаптація Д. Леонтьєва), копінг-стратегій поведінки (Р. Лазарус, С. Фолкман, адаптація Т. Крюкової, О. Куфтяк, М. Замишляєвої), «Індекс життєвого стилю» (Р. Плутчик, Г. Келерман, Г. Конте).

У результаті порівняння груп за допомогою критерію U-Манна-Уїтні, а також аналізу показників емоційної нестабільності, самоставлення, локалізації суб'єктивного контролю, сенсожиттєвих орієнтацій, стратегій копінг-поведінки у значущих ситуаціях, механізмів психологічного захисту у кожній групі окремо, виявлено соціально-психологічні особливості особистісної диференціації аутоагресивної поведінки досліджуваних та конфігурації її змістовних характеристик. У респондентів I групи їх визначають високі значення депресивності ($82 \pm 5,3$ Т-балів), соціальної інтроверсії ($74 \pm 3,1$ Т-балів), підвищені значення тривожності ($71 \pm 5,9$ Т-балів) та ригідності ($65 \pm 4,7$ Т-балів), у досліджуваних II та III групи – високі значення емоційної лабільності ($77 \pm 5,6$ Т-балів) та імпульсивності ($72 \pm 2,3$ Т-балів), у молоді IV групи – підвищені значення за шкалами індивідуалістичності ($81 \pm 6,2$ Т-балів) та соціальної інтроверсії ($77 \pm 5,4$ Т-балів).

Встановлено високий загальний рівень емоційної нестабільності з високими індексами реактивної та особистісної тривожності у досліджуваних I групи (67 ± 3 бала) та їх підвищені значення у респондентів II-IV груп (46 ± 4 бала) ($p \leq 0,05$). Визначено наявність стресового стану по всій вибірці респондентів у високих значеннях на рівні $34,3 \pm 1,2$ бала; при цьому у молоді I та IV груп ці показники наближаються до критичних 40 балів ($p \leq 0,05$). Крім того, подальша інтерпретація інтегральних показників рядів кольорових переваг (за М. Люшером) показала високі значення за коефіцієнтом К (концентричності-ексцентричності) у респондентів I та IV груп (від 0 до $+9,8$ балів) із зосередженістю на власних проблемах ($p \leq 0,01$) та у досліджуваних II та III груп (від 0 до $-9,8$ балів) із вираженою ексцентричністю ($p \leq 0,01$); виявлено підвищені значення по вибірці за коефіцієнтом ОБ (балансу особистісних властивостей) від 3 до $+7,8$ балів, що свідчать про суперечливість, нестійкість особистості ($p \leq 0,05$).

Аналіз змісту самоставлення досліджуваних I та IV груп вказує на низький полюс самоприйняття (1-3 стена), що є важливим симптомом дезадаптації, а також на високі значення (8-10 стенив) у респондентів I групи за шкалою внутрішньої конфліктності, що свідчать про наявність внутрішніх конфліктів, тривожно-депресивних станів ($p \leq 0,05$). Крім того, у досліджуваних IV групи виявлено високі значення (7-9 стенив) за шкалою самозвинування, яка є індикатором відсутності симпатії до себе, що супроводжується негативними емоціями на свою адресу ($p \leq 0,01$).

Констатовано, що респонденти II-III груп виявили переважно низький рівень загальної інтернальності на рівні 6 ± 3 бала; вони не вважають себе здатними контролювати розвиток подій, є емоційно нестійкими, схильними до

неформального спілкування і поведінки, відрізняються зниженим самоконтролем і високою напруженістю ($p \leq 0,05$).

У молоді з аутоагресивною поведінкою визначено низький загальний показник сенсожиттєвих орієнтацій та низькі бали за шкалами «процес життя», «результативність життя», «локус контролю–Я», «локус контролю–життя», що свідчить як про незадоволеність своїм теперішнім життям, так і про незадоволеність прожитою його частиною, невіру у свої сили щодо контролю подій власного життя, безперспективність ($p \leq 0,05$).

Серед копінг-стратегій переважали неконструктивні їх види, як-то конфронтація, нездатність до самоконтролю (здебільшого у респондентів II групи); дистанціювання, втеча-уникнення (переважали у осіб III групи); нездатність до прийняття відповідальності, планування вирішення проблеми, позитивної переоцінки, які статистично значуще відрізняли респондентів I та IV груп з суїцидальним та асуїцидальним типами аутоагресивної поведінки ($p \leq 0,05$). Крім того, визначення копінг-механізмів, способів подолання труднощів у різних сферах психічної діяльності та копінг-стратегій молоді з аутоагресивною поведінкою показало високий сумарний бал (від 13 до 18) у осіб IV та IV груп, що вказує на напружений копінг та свідчить про їх виражену дезадаптацію ($p \leq 0,04$). Середній сумарний бал (від 7 до 12) у респондентів II та III груп вказував на те, що їх адаптаційний потенціал перебуває у пограничному стані ($p \leq 0,05$).

Встановлено функціонування неконструктивних захисних механізмів по всій вибірці досліджуваних з перевагою регресії; заміщення; нездатністю до заперечення і витіснення; захисного ставлення до себе з внутрішньою закритістю ($p \leq 0,05$).

Враховуючи диференціацію особистісних диспозицій аутоагресивної поведінки досліджуваних відповідно до конфігурацій її змістовних характеристик стало можливим запропонувати соціально-психологічну програму корекції аутоагресивної поведінки молоді в умовах сучасного соціуму.

У реалізації розробленої програми корекції аутоагресивної поведінки молоді взяли участь 67 осіб (11 респондентів із I групи, 37 – із II групи, 13 – із III групи, 6 – із IV групи), які склали експериментальну вибірку та 61 респондент (8 досліджуваних із I групи, 36 – із II групи, 11 – із III групи, 6 – із IV групи), які ввійшли до контрольної вибірки та з якими процедура психокорекції не відбувалася. Тривалість психокорекційної роботи становила один рік. Періодичність занять у кожній підгрупі визначалася рівнем суїцидального ризику досліджуваних відповідно до різновиду та проявів їх аутоагресивної поведінки.

Основними принципами побудови соціально-психологічної програми виступали: *принцип еквівалентності*, який полягає в тому, що процес психокорекції аутоагресивної поведінки молоді рівноцінно включає цілісну систему соціальних відносин, при якій і середовище, і сама особистість, що змінюється, на рівних умовах беруть участь у визначенні реконструкції власних засад; *принцип системності*, який полягав у тому, що процес психокорекції

аутоагресивної поведінки молоді був спрямований не тільки на самих досліджуваних з аутоагресивною поведінкою, а й на цілісну систему їх соціальних відносин, суб'єктами яких вони були; *принцип перспективності*, згідно з яким створення позитивної та адекватної картини майбутнього слугувало стимулом для саморозвитку та самореалізації молоді відповідно до постійно оновлюваного життєвого контексту; *принцип диференційованого прогнозування*, який полягав у визначенні змістовних і формальних аспектів корекційних заходів відповідно до рівня суїцидального ризику респондентів та його індикаторів, різновиду їх аутоагресивної поведінки; *принцип динамічності*, згідно з яким вся процедура психокорекції аутоагресивної поведінки молоді розглядалася як поетапний пролонгований процес, що передбачав раціональну послідовність заходів формувального впливу та моніторинг динаміки змін у рівнях суїцидального ризику та конфігураціях змістовних характеристик досліджуваних за проявами аутоагресивної поведінки.

Робота здійснювалася на засадах екзистенційно-гуманістичного, особистісно-орієнтованого, когнітивно-поведінкового, ресурсного та рефлексивного підходів, які мотивують до усвідомлення здатності щодо прийняття відповідальності за своє життя, зміни стереотипів мислення в напрямку переструктуризації катастрофічних оцінок і думок, орієнтацію на самоконтроль, підвищення самореалізації.

Соціально-психологічна програма корекції аутоагресивної поведінки молоді складалася з орієнтаційно-діагностичного, корекційно-відновлювального, контрольного етапів та передбачала активізацію психологічних механізмів саморегуляції поведінки: відреагування почуттів, прийняття відповідальності за своє життя, самопізнання, як аналіз власних індивідуальних психологічних особливостей, усвідомленість індивідуального буття, підвищення самоцінності та самоповаги натомість пануванню стереотипів, актуалізацію потреб та мотивації до самовдосконалення, реорганізацію соціальних зв'язків.

Засвідчено позитивні зміни у конфігураціях змістовних характеристик особистісної диференціації аутоагресивної поведінки молоді та зниження суїцидального ризику за всіма його індикаторами (емоційними, когнітивними, соціальними) за показниками констатувального (I етап) та формувального (II етап) експерименту. Зміни зафіксовано на статистично значущому рівні.

Встановлено, що у досліджуваних експериментальної групи покращився емоційний стан: зменшилися показники тривожності та депресії. Відбулися істотні зрушення у самосприйнятті. Взаємодія та особливості спілкування у групах призвели до підвищення відповідальності. Відбулося зростання показників відчуття сили «Я», спроможності протистояти обставинам та керувати своїм життям, спонтанності емоційних проявів та здатності до самоповаги. Позитивні зрушення супроводжувалися підвищенням якості адаптивних індивідуально-типологічних (переважно когнітивно-стильових)

особливостей (копінг-компетентність, самоповага, інтернальність локусу контролю та ін.).

Результати формувального етапу дослідження підтвердили позитивну динаміку змін у конфігураціях змістовних характеристик особистісної диференціації аутоагресивної поведінки молоді, що дозволяє зробити висновок про доцільність використання диференційованої соціально-психологічної програми її корекції як ефективного засобу надання психологічної допомоги молоді з проявами аутоагресії та різним рівнем суїцидального ризику.

Висновки. Визначено критерії оцінки соціально-психологічних особливостей особистісної диференціації аутоагресивної поведінки молоді: різновид і характер афективного реагування, ступінь його вираженості, рівень емоційної невірноваженості і соціальної інтроверсії; характер ставлення до себе; розвиненість суб'єктивного контролю та сенсожиттєвих орієнтацій; залучення захисних механізмів і копінгу, спектр стратегій поведінки у значущих ситуаціях. З'ясовано конфігурації змістовних характеристик аутоагресивної поведінки молоді, що визначалися: високим загальним рівнем емоційної нестабільності з вираженими реактивною та особистісною тривожністю, депресивністю, соціальною інтроверсією, комплексом неповноцінності, які завдяки актуалізованим внутрішнім конфліктам досягали рівня невротичності; негативним емоційно-ціннісним ставленням до себе з вираженими самозвинуваченням, знеціненням себе, незадоволеністю, впевненістю щодо негативного ставлення до себе іншими; недостатньою розвиненістю суб'єктивного контролю та системи сенсожиттєвих орієнтацій; функціонуванням неконструктивних захисних механізмів (регресії, заміщення, нездатністю до заперечення і витіснення, захисного ставлення до себе з внутрішньою закритістю) та неадаптивних копінг-стратегій (конфронтації, дистанціювання, втечі-уникнення, нездатністю до самоконтролю, прийняття відповідальності, планування вирішення проблеми, позитивної переоцінки), соціальною дезадаптацією, які переважали у молоді з суїцидальним та асуїцидальним типами аутоагресивної поведінки і значно підвищували рівень суїцидального ризику.

Розроблено й апробовано диференційовану соціально-психологічну програму корекції аутоагресивної поведінки молоді в умовах сучасного соціуму, побудовану на принципах еквівалентності, системності, перспективності, диференційованого прогнозування, динамічності та на засадах екзистенційно-гуманістичного, особистісно-орієнтованого, когнітивно-поведінкового, ресурсного і рефлексивного підходів.

Ефективність розробленої програми доведена підвищенням здатності до регуляції емоційних проявів, зниженням показників соціальної інтроверсії, тривожності, депресивності, внутрішньої конфліктності; зростанням самоповаги та самоцінності; розвитком навичок саморефлексії та самопізнання, підсиленням життєвої активності та самореалізації; збільшенням інтернальності; зміною життєвих планів та перспектив у бік особистісного зростання, саморозвитку та прийняття відповідальності за своє життя; підвищенням спроможності

протистояти обставинам та керувати своїм життям з використанням ефективних механізмів психологічного захисту та конструктивних стратегій копінг-поведінки.

Література

1. Борисюк А.С. Тренінг як засіб корекції агресивної поведінки підлітків / А.С. Борисюк // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Северодонецьк : Вид-во СХУ ім. В. Даля, 2018. – № 3 (47). – Т.1. – С. 46 – 53.

2. Ващенко І.В. Психологічні технології професійного самозбереження особистості та її соціальної підтримки в епоху суспільних трансформацій / І.В. Ващенко, Н.Є. Завацька // Розвиток особистості в різних умовах соціалізації : монографія / за наук. ред. Л.О. Калмикової, Г.О. Хомич. – ТК. : Видавничий Дім «Слово», 2016. – С. 405 – 421.

3. Гарькавець С.О. Проблема соціальних конфліктів, психологічні наслідки та шляхи подолання / С.О. Гарькавець, К.О. Полуктова // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Северодонецьк : Вид-во СХУ ім. В. Даля, 2018. – № 3 (47). – Т.1. – С. 110 – 118.

4. Гейко Є.В. Психологічні аспекти цілісності у структурі особистості / Є.В. Гейко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – Серія 12 : Психологічні науки. – 2014. – Вип. 45. – С. 199 – 206.

5. Завацька Н.Є. Психологічна допомога молоді при адаптаційних розладах та відхиленнях у поведінці / Н.Є. Завацька, І.В. Ващенко, В.Ю. Завацький // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – Северодонецьк : Вид-во СХУ ім. В. Даля, 2018. – № 3 (47). – Т.1. – С. 160 – 170.

Транслітерація

1. Borisyuk A.S. Trening yak zasib korektsii agresivnoi povedinki pidlitkiv / A.S. Borisyuk // Teoretichni i prikladni problemi psihologii : zb. nauk. prats Shidnoukraïnskogo natsionalnogo universitetu imeni Volodimira Dalya. – Severodonetsk : Vid-vo SNU im. V. Dalya, 2018. – № 3 (47). – Т.1. – С. 46 – 53.

2. Vaschenko I.V. Psihologichni tehnologii profesijnogo samozberejennya osobistosti ta її sotsialnoi pidtrimki v epohu suspilnih transformatsiy / I.V. Vaschenko, N.Є. Zavatska // Rozvitok osobistosti v riznih umovah sotsializatsii : monografiya / za nauk. red. L.O. Kalmikovoï, G.O. Homich. – ТК. : Vidavnichiy Dim «Slovo», 2016. – С. 405 – 421.

3. Garkavets S.O. Problema sotsialnih konfliktiv, psihologichni naslidki ta shlyahi podolannya / S.O. Garkavets, K.O. Poluektova // Teoretichni i prikladni problemi psihologii : zb. nauk. prats Shidnoukraïnskogo natsionalnogo universitetu imeni Volodimira Dalya. – Severodonetsk : Vid-vo SNU im. V. Dalya, 2018. – № 3 (47). – Т.1. – С. 110 – 118.

4. Geyko E.V. Psihologichni aspekti tsilisnosti u strukturi osobistosti / E.V. Geyko // Naukoviy chasopis NPU imeni M. P. Dragomanova. – Seriya 12 : Psihologichni nauki. – 2014. – Vip. 45. – S. 199 – 206.

5. Zavatska N.E. Psihologichna dopomoga molodi pri adaptatsiynih rozladah ta vidhilennyah u povedintsi / N.E. Zavatska, I.V. Vaschenko, V.YU. Zavatskiy // Teoretichni i prikladni problemi psihologii : zb. nauk. prats Shidnoukrajnskogo natsionalnogo universitetu imeni Volodimira Dalya. – Severodonetsk : Vid-vo SNU im. V. Dalya, 2018. – № 3 (47). – T.1. – S. 160 – 170.

Piddubniak S.V.

SOCIO-PSYCHOLOGICAL TECHNOLOGIES OF THE RELAXATION OF AUTOAGGRESSIVE BEHAVIOR OF YOUTH

The article outlines the peculiarities of personal differentiation and socio-psychological means of correction of the auto-aggressive behavior of youth. The comprehensive study was conducted and the structural and functional features and the leading determinants of young people auto-aggressive behavior in a modern society were systemised. The socio-psychological typology specificity of the auto-aggressive behavior manifestations of youth is determined according to the suicidal risk level (the highest, high, lower, low) and its indicators (emotional, cognitive, social). The criteria for assessing the socio-psychological peculiarities of personality differentiation and the configuration of the content characteristics of young people's auto-aggressive behavior taking into account the indicators of suicidal risk are singled out.

The effectiveness of a differentiated socio-psychological correction program for the auto-aggressive behavior of young people in a modern society is proposed and proved; the program is built on principles of equivalence, consistency, perspective, differentiated forecasting, dynamism and on the basis of existential-humanistic, personality-oriented, cognitive-behavioral, resource and reflexive approaches.

Key words: youth, auto-aggressive behavior, suicidal risk, personal differentiation of auto-aggressive behavior, psychological correction.

Піддубняк Сергій Васильович – здобувач кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, м. Сєверодонецьк.

УДК 316.64: 159.99

Склярук А. В.

ЗМІСТОВНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ У ПРОБЛЕМНИХ СІМ'ЯХ: АНАЛІЗ СІМЕЙНИХ СТАБІЛІЗАТОРІВ

У статті досліджуються змістовні аспекти соціалізації дитини в проблемній сім'ї, аналізуються стабілізатори проблемної сімейної системи: сімейні правила, міфи, історії, що задають характер стосунків між членами